

Årsplan for Kråkebolla høst 2019/vår 2020

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning- Den pedagogiske grunnmur

2.0 Dette skal vi jobbe med (og mye mer....)

2.1 Fordypning

2.2 Barnas restaurant

2.2.1 Slik vil det foregå

2.2.2 Språkutvikling

2.2.3 Sanseintrykk

2.2.4 Matematikk

2.2.5 Hygiene

2.3 Mestring

3.0 Satsningsområdene fra Bærum Kommune

3.1 Kommunikasjon og språk

3.1.1 En grunnleggende teori om språklæring

3.1.2 Språkets bruksverdi

3.1.3 Aktiviteter som er særlig språkfremmende

3.2 Livsmestring

3.3 Digital barnehage

4.0 Lekens plass og betydning i barnehagen

4.1 Personalets rolle i lek

5.0 Forebygging mot mobbing- arbeidet med sosial kompetanse

1.0 Innledning – den pedagogiske grunnmur

Helt innledningsvis vil jeg si litt om hva som kjennetegner vår praksis. Vi (personalet) er av den oppfatningen av at barnet lærer gjennom å konstruere sin egen kunnskap i samhandling med andre barn, omgivelsene, og kompetente, nysgjerrige voksne. På fagspråket kaller vi gjerne dette for de tre pedagoger; Barna, voksne og omgivelsene.

Vi mener at barnet har alle muligheter for utvikling boende i seg. Vår rolle er å legge til rette for mest mulig livsglede, utvikling, mestring og la barnet få mulighet til å utforske og tolke omgivelsene sammen med voksne som er utforskende sammen med barnet. Det er sammen med barna vi skal skape og finne veien sammen. Dette kan beskrives som prosjektarbeid eller som vi kaller det "fordypning", og praksisen på Kråkebolla vil være preget av små og store prosjekt. Det kan være små prosjekter som «hvem har spist av konglen»? Til de mer store prosjektene som går over tid; lagning av dinosaurlandskap som resulterte i film. Prosjektarbeid/fordypning er *ikke* å jobbe med et tema hvor voksne bruker «undervisningstone» (Palludan, 2007) og overfører kunnskap hvor barna er passive mottakere. Vi legger vekt på prosessen i arbeidet og at det vi gjør er meningsfullt for barna. Barna skal være aktive aktører i sitt eget arbeid mot en større forståelse i forhold til fordypningen. Dette er en arbeidsmåte der den overordnede pedagogiske tanken er å la barnas ideer, interesser, tanker og nysgjerrighet vise vei for læring. Fremdriften i prosjektet blir til i en vekselvirkning mellom barnets spor og den voksnes blikk for barnet.

Det man hører glemmer man, det man ser husker man, det man gjør forstår man

– Loris Malaguzzi

2.0 Dette skal vi jobbe med (...og mye annet)

2.1 Fordypning

Vi vil hver uke ha fordypning med alle barna. De deles opp i aldersinndelte grupper slik at vi kan best mulig tilpasse innholdet og gjennomføringen. Så følger vi opp barnas engasjement og interesser og fordyper oss i ulike temaer og ønsker fra barna. Når et prosjekt er ferdig skal de ikke bare ha lært noe om det aktuelle temaet, men også mye annet:

- Erfaring i å samarbeide med andre
- Hvordan håndterer jeg uforutsigbarhet i prosjektarbeidet, som kan ta uventede vendinger,
- Vente på tur
- Lytte til andre, og bearbeide det de sier for så å respondere
- Konsentrasjon
- Felles fokus
- Utholdenhet i forhold til tema og fordypning

- Være løsningsorientert- det er ikke den voksne som skal sitte på «sannheten»
- Hvordan kan vi finne svar på ting? Bibliotek, google ol.
- Hente frem tidligere erfaringer
- Plukke opp tråden fra sist
- Lære noe om egen rolle i en større gruppe
- Øve på å være tydelig i en gruppe med andre barn
- Mestringsfølelse. Barnet skal sitte igjen med en følelse av å ha oppnådd noe
- Selvverd: Min stemme er viktig og det jeg bidrar med i prosjektarbeidet er viktig
- Lære å respektere ulikheter og akseptere at vi kan være uenige
- Tilhørighet
- Kreativitet
- Fantasi
- ....og mye mer.

2.2 Barnas restaurant

Vi har valgt i år og ha noe vi kaller for “barnas restaurant”. Det er mange grunner til det, men vi voksne ble inspirert av barna som leker ofte restaurant på Kråkebolla. De tar på seg forkle, henter pen og papir og skriver opp bestillingen de får. Så går de på kjøkkenet til kokken og leverer bestillingen. Det er tydelig at barna har vært på restaurant.

Vi har og en del barn som kvier seg litt for å smake på varm mat. Vi håper at dette kan bidra til å ufarliggjøre det å smake på nye ting og gjøre mat til noe spennende og lærerikt. Ikke minst – skape en arene hvor måltider er noe alle gleder seg til og gode assosiasjoner dannes. Derfor ville vi ta tak i dette og la barna prøve seg litt på ordentlig.

2.2.1 Slik vil det foregå:

Barna blir delt inn i aldersgrupper og hver sin dag i uka lager de mat til lunsj, og skal servere alle barna på Kråkebolla. Menyen vil være bestemt av barna, og de vil samarbeide og ta avstemming om hva de ønsker å lage de ulike ukene. Barna får medvirke ved å velge hver sin rett. De får utdelt forskjellige kokebøker som de kan kikke i og bla seg frem for å få tips til hva de vil lage. Alle barna får

hver sin bok der de limer på et bilde av seg selv i forkle. I bøkene limer de inn kopier av de ulike oppskriftene de selv har valgt og vi skriver ned handleliste. Vi planlegger ny meny for hver måned.

I rammeplanen for barnehagen står det at barnehagen skal være en arena der måltider og matlaging skal gi et grunnlag for å utvikle matglede og sunne matvaner. Gjennom medvirkning i mat- og måltidsaktiviteter skal barna motiveres til å spise sunn mat og få grunnleggende forståelse for hvordan sunn mat kan bidra til god helse (Rammeplanen s. 49)

2.2.2 Språkutvikling

Skal barnet lære hva ordene betyr og utvikle gode og stabile begreper, er det viktig at de får gjøre flest mulig førstehåndserfaringer, og at de har voksne som navngir referentene og snakker om de erfaringene de har gjort (Høigård, A. 2013., s. 163). Førstehåndserfaring får barnet ved å ta i bruk alle sansene; føle, se, lukte, høre og smake. Ved å benevne alt vi ser og gjør, blir barna invitert til samtale i kontekst og undring. Vi skal smake på alle råvarer og bli kjent med komponentene vi bruker. De vil også da lære seg mange nye ord og begreper i en sammenheng som er naturlig og gir mening.

2.2.3 Sanseintrykk

- Smakssansen: Ved å bli presentert for ulike råvarer som benyttes i matlagingprosessen kan de lettere utfordre seg selv til å smake på ny og ukjent mat. Ulik type tekstur, lukt, konsistens og smak vil forsterke og utvikle smaksløkene til barna.

- Luktesansen: Lukta har stor betydning for smaksopplevelsen og gir mye mer variasjon enn smakssansen. Vi lukter på ulike krydder, urter og andre ingredienser vi benytter i matlagingen.

- Følesansen: Barna skal bli bedre kjent med ulike konsistenser og teksturer ved å kjenne med hånden og føle med munnhulen.

- Hørsel: Når vi tygger maten og smaker på ulik mat og ingredienser gir det ulik lyd etter hvilken konsistens den har. For eksempel knaser en gulrot mens, rosiner lager liten lyd.

- Syn: Synet er viktig i hverdagsmaten og for matens estetiske uttrykk. Barn foretrekker som oftest fargerik mat og fargen på maten skaper en forventning til smaken. Vi ønsker at barna skal forsyne seg selv og kjøper inn serveringsfat og boller som bidrar til at maten ser innbydende ut.

2.2.4 Matematikk

Antall, rom og form er et av fagområdene i rammeplanen vår og omfatter lekende og undersøkende arbeid med sammenlikning, sortering, plassering, orientering, visualisering, former, mønster, tall, telling og måling. Det vi kjenner som matematikk.

Vi skal bli kjent med forskjellige målenheter som liter, gram og desiliter. Telle etter tallinje når vi tilfører de ulike ingrediensene. Bli kjent med tallrekken; vi trenger dobbelt så mye som 2 dl, hvor mye trenger vi da? Bli kjent med at et tall står for en gitt mengde (kardinalprinsippet) og at baret kan koble tall til riktig mengde (parkobling). Barna skal hjelpe til med å skrive handleliste; Hvor mange løk står det i oppskriften? Hvilken form har en løk? Finne ulikheter og likheter; lang-kort, stor-liten og tykk-tynn. Barna skal være med å dekke på bordet. Når det er 7 barn trenger vi :7 tallerkener, 7 kopper og 7 kniver/ gafler/ skjeer. På denne måten skal vi bidra til at barna oppdager og undrer seg over matematiske begreper (se rammeplanen s.54).

Noen eksempler på hva vi kommer til å gjøre i matlagingen; skrelle, rense og kutte opp grønnsaker og frukt, helle i desilitermål, måle opp teskjeer og spiseskjeer, volum og blande sammen ingredienser, steke mat, bli kjent med ulike typer verktøy og redskap, matlaging i naturen og mer. Ved gjærbakst kan maten ha ulike former som ved lagning av boller og minipizza og vi må forme.

2.2.5 Hygiene

God håndhygiene er viktig når man skal tilberede mat. Hendene er det beste transportmiddelet for bakterier og virus. Vi skal vaske hendene grundig før matlaging med såpe og vann. Dette skrives også om i rammeplanen; *Barnehagen skal bidra til at barna utvikler gode vaner for hygiene og et variert kosthold.(Rammeplanen s. 49)*

2.3 Mestring

Vi har valgt å dele barna inn i aldersgrupper. Det gjør vi for å sikre barna trygge rammer og aldersadekvate utfordringer. De skal inkluderes i aktiviteter der de kan få være i bevegelse, lek og sosial samhandling og oppleve motivasjon og mestring ut fra egne forutsetninger (Rammeplanen s. 49) Vi legger stor vekt på å ta del i barnas interesser og videreutvikle dette sammen med barna. Ved at vi fordyper oss i det ukjente har vi ingen mal barnet skal måles opp mot, det vil derfor være større mulighet for barnet å oppnå mestring. Mestring er igjen viktig for å få/opprettholde selvet og selvtillit. Barnet opplever å ha en viktig rolle i gruppen og at dem er verdifulle i seg selv samtidig som at barnet kan bli trygg på egne prestasjoner. Barnet skal sitte igjen med en følelse av å ha oppnådd noe i prosjektet. Vi lager noe i fellesskap og gleder oss over det ferdige produktet sammen. Barna skal oppleve trivsel, glede, mestring og meningsfylt læring i fellesskap.

3.0 Satsningsområdene fra Bærum kommune

- Kommunikasjon og språk
- Livsmestring
- Digital barnehage

Slik jobber vi med satsningsområdene på Kråkebolla:

3.1 Kommunikasjon og språk

3.1.1 En grunnleggende teori om språklæring

Å lære et språk dreier seg om å tilegne seg kompetanse både lingvistisk og pragmatisk. Lingvistisk handler i hovedsak om språket som system, altså det å lære grammatikk og ord. Den delen av språkutviklingen som handler om hva språket brukes til, og hvordan det brukes, kalles pragmatikk. Pragmatisk språkkompetanse dreier seg om bruk av språk i samspill med omgivelsene, altså lære det å lære språk i den verden som omgir barna. Det er denne grunnleggende teorien vi legger til grunne når vi planlegger, gjennomfører og evaluerer språkarbeidet på Kråkebolla.

3.1.2 Språkets bruksverdi

Språket får bruksverdi for barn gjennom grammatisk oppbygning, et rikt ordforråd og forståelig innhold. Pragmatikk er knyttet til sammenheng og situasjon. Ord må forståes i den konteksten de er satt inn i. Når barn lærer språket gjennom opplevelser i relasjoner med andre, lærer de ordene knyttet til opplevelser, følelser og erfaringer. Når ordene blir brukt i kontekst, er språklæringen kompleks: barna tilegner seg kunnskap om den livsverden ordene blir brukt i, de tolker tonefall og kommunikasjonsformer og setter ordene inn i sammenhenger. Når barn lærer språk, lærer de også normer for språkbruk. Barn kommuniserer på forskjellige måter ute og inne, i barnehagen og hjemme og til voksne og barn og de kommuniserer med ulikt tonefall ut fra hvilke behov de har. For å kunne utvikle et allsidig språk, bør barn få støtte til å lære det nye språket i en kontekst der språkets allsidighet kommer frem. Dette skjer gjerne i samvær og aktiviteter med andre barn. I tillegg til ord og grammatikk skal barna lære hvordan de kan kommunisere spøk og alvor, hvordan de skal kommunisere for å kunne delta i fellesskapet. Barn lærer hva man kommuniserer når man ikke sier noe, og hvordan verbalspråket og kroppsspråket virker sammen. Svært mye språklæring dreier seg altså om kontekst. Dette er noe vi på Kråkebolla er meget bevisst på. Vi benytter oss av alle situasjoner som oppstår i løpet av dagen til språklig samhandling, men også at vårt språkstimulerende arbeid skjer rundt barna i deres naturlige omgivelser.

3.1.3 Aktiviteter som er særlig språkfremmende

Det er fire typer aktiviteter som i særlig grad fremmer barns språkutvikling (Høigård, 2006, s. 232).

Aktivitetene er like viktige enten det dreier seg om enspråklige barn, barn som lærer et andre språk eller barn som har en forsinket eller mangelfull språkutvikling. Det er:

- Musiske aktiviteter
- God samtale
- Samvær omkring tekst
- Allsidig lek

For alle aktivitetene så gjelder det at barnet må få delta aktivt, og at det er i en atmosfære som barnet er trygg på og engasjert til å delta i. Jeg vil skrive litt om hvorfor dette er språkstimulerende aktiviteter:

3.1.3.1 Musiske aktiviteter

Musiske aktiviteter er ikke bare sang, dans og musikk. Også i språklige aktiviteter kan de musiske elementene være sterkt til stede. Vi finner dem i sang og dikt, rim og regler og i språklek. Det dreier seg blant annet om bokstavrim og enderim, om klang, rytme og gjentakelser, om lydmalende ord (onomatopoetikon), lek med ord, orddeler og lyd (Høigård, 2006, s. 232). Barn blir lett fenget når vi bruker musiske aktiviteter, og de trenger ikke være kommet langt i språkutviklingen for å delta. Det gjelder også tospråklige barn som er i ferd med å lære seg norsk. Når vi bruker rim og regler, gjerne med bevegelse til, kan alle bli inkludert ved å følge rytmen og bevegelsene, så ordene. Det skjer også mye språklæring når barn er med og synger. De kan gjennom en sang øve seg på å fremføre lengre tekster (Høigård, 2006, s. 233).

3.1.3.2 God samtale

I den gode samtalen lytter deltagerne til hverandre og det er om et tema som engasjerer begge to (Solen, 2011, s. 72). De reflekterer over hva som blir sakt og samtalen er preget av gjensidighet. Gjennom den gode samtalen får barn ord og begreper som hjelper dem til å skape mening i og forstå sin egen tilværelse (Høigård, 2006, s. 233). Foruten å være oppmerksom på hva barna er opptatt av og samtale om det, må de voksne ha bevissthet både om sin egen språkbruk og sin egen rolle i samtalen. Særlig kan bruk av kontrollspørsmål være ødeleggende for den gode samtalen. Da reduseres barnet lett til et undervisningsobjekt for den voksne i stedet for en samtalepartner (Høigård, 2006, s. 233). Gode samtaler kan oppstå spontant og det er viktig og gripe anledningen når et engasjerende emne plutselig dukker opp. Særlig viktig er det at voksne følger opp barns initiativer til samtale (Gjems & Løkken, 2011, s. 46).

3.1.3.3 Samvær omkring tekst

Med samvær omkring tekst mener Høigård (2006, s. 235) situasjoner der en voksen forteller og leser for barn, og der de samtaler om tekstene. Ved å lytte til og samtale om tekstene utvikler barna evnen til å danne sine egne indre bilder ved hjelp av språket. Gjennom den litterære samtalen lærer barn gradvis å forholde seg til og snakke om tekst. For å sikre at alle barna har muligheten til å delta i samtalen leser vi ofte bøker i små grupper. Slik vil også de barna som ikke er like språklig sterke, få ro og tid til å svare. Vi kartlegger hvilke barn vi leser for og hvilke barn som spør om å bli lest for slik at vi kan sikre at alle blir lest for. Lesing gir positive effekter på utviklingen av språkferdigheter generelt, og for flerspråklige barn gir lesing positive effekter på norskferdigheter (Margrete, Garmann, & Tkachenko, 2014, s. 8). Vi er også bevisste vår kulturarv og tar inn kjente og kjære forlkeeventyr som vi formidler videre til barna.

I samlingsstunden vår benytter vi oss ofte av visuell støtte og har med konkreter. Vi har dukketeater, sanger med bilde som støtte og lignende. Dette for å gi visuell støtte til den språklige forståelsen.

3.1.3.4 Allsidig lek

I lek kan barn utvikle alle aspekter ved språket. Barna tar initiativ, de forhandler og forklarer, de argumenterer og begrunner, de løser problemer, de fantaserer, tuller og tøyser og mye annet. Ulike typer lek utvikler ulike sider ved språket. Rollelek står i en særstilling fordi det er en lek som helt er båret av språket (Høigård, 2006, s. 236). Ofte er det fordeling om betydningsfulle og mindre betydningsfulle roller, så her må barna argumentere og kjempe for de viktigste rollene. Barnas makt og status i barnegruppa virker inn, sammen med evnen til å «fremme sin egen sak» ved hjelp av språket.

Forskning underbygger disse teoriene om lek og språk og viser at lek innebærer språklig samhandling og forhandlinger. Alvestad (2014, s. 154), Ånggård (2009, s. 232) og Rydland (2007, s. 92) trekker frem hvor viktig forhandlinger er i lek, og at leker med mye forhandlinger er særlig språkfremmende. Ånggårds (2009, s. 233) resultater viser at barn bør få leke mye ute, fordi det i særlig grad stimulerer fantasien og fordrer at barna forhandler om gjenstandenes betydning i leken.

Karrebæk (2011, s. 2928) trekker også frem viktigheten med voksen deltagelse i leken. Voksne kan utvikle lek og inspirere til varierende leke og språkuttrykk. Ulike typer lek fordrer ulikt språk, noe som taler for at det er språkstimulerende for barn å leke ulike typer lek. Vi er opptatt av dette og personalet på Kråkebolla er tett på i lek og samhandlig. Vi skal være likeverdige lekepartnere og veilede og gi støtte der det trengs.

3.1.4 Kartlegging av språkmiljø

Språkutviklingen til barn er dynamisk og barna utvikler sin språklige kompetanse kontinuerlig. Det vil si at barnehagen til enhver tid må møte barnet der det er i sin språkutvikling. Skal personalet klare dette blir det viktig å kartlegge språkmiljøet i barnehagen. Et miljø består av tre faktorer som virker sammen: fysiske omgivelser, sosial organisering og menneskene. Utgangspunktet for barnets læring må være barnet selv (Kibsgaard, 2008, s. 17). Personalet må imidlertid være en viktig medspiller og katalysator for barns læring. Derfor er et godt språkmiljø i barnehagen i høyeste grad et spørsmål om hvordan personalet involverer seg i den daglige språklige samhandlingen med barna. Vi gjennomfører regelmessige kartlegging av vårt språkmiljø på Kråkebolla hvor vi setter inn tiltak for å bedre språkmiljøet.

3.2 Livsmestring

I barnehagen jobber vi hele tiden tverrfaglig. Vi kan ikke utelukke språk i forming, eller matematikk. Fagområdene i barnehagen går i hverandre og vi sjonglere i hvilke fagområder vi berører. Dette gjelder også livsmestring. Livsmestring handler ikke om et fag som skal læres, men om ulike kvaliteter barnet trenger å innehave for å mestre livet rett å slett. Dette er en stor oppgave og kanskje den viktigste vi har. Både for oss fagfolk i en lærende institusjon og dere der hjemme. Det er mange ulike komponenter og alle barn er ulike med ulikt utgangspunkt. Og vi må starte nettopp der; ditt barns utgangspunkt.

Når barnet ditt står klar 1. skoledag med ryggsekken på, ønsker vi at barnet skal være rustet til å møte det som venter barnet. Det betyr det ikke at arbeidet med livsmestring er ferdig. Jeg vil faktisk påstå at det pågår livet ut, men vi skal hjelpe barnet godt på vei slik at det ikke bare er pennal og matpakke i sekken, men andre kvaliteter som hjelper barnet til å oppleve glede og mestring. På Kråkebolla vektlegger vi å arbeide i små grupper, dette bidrar også til at vi er tettere på barna og veileder og støtter der de trenger. Mye er viktig for god livskvalitet og særlig det vi kaller løsningsorientert mentalitet. Mennesker som ser løsninger fremfor problemer, muligheter fremfor begrensninger klarer seg bedre og har større livskvalitet. De er også bedre utrustet til å takle traume hvis de skulle oppleve det. Noe av det vi gjør som vi mener hjelper barnet til dette er at vi jobber i grupper. Ofte jobber vi sammen i små grupper og fordyper oss i ulike prosjekt. Barna skal venne seg til å bruke kreativitet, løsninger, muligheter, fakta og fantasi. Og mens vi arbeider i gruppe med dette styrker vi barnets kompetanse på å samspille, samarbeide, slippe andre til, hevde seg selv, økt ordforråd og konsentrasjon. Vi støtter også i konflikter og vi er mer opptatt av at barnet skal ha en løsningsorientert holdning enn å avklare hvem som har rett og galt. Hvis et barn blir frastjålet en leke har vi i barnehagen to oppgaver. Hjelp barnet som blir fratatt leken til å se løsninger; skal jeg

snakke med vennen min som tok leken, kan jeg finne meg en ny leke og så videre. Så hjelper vi barnet som tok en leke til å finne andre løsninger enn å ta fra andre. Dette vil også gjøre barnet mer motstandsdyktig nettopp fordi barnet klarer å se løsninger.

Livet består i stor del av sosiale settinger så det er viktig at barnet opparbeider seg en god sosial kompetanse. Når vi snakket om sosial kompetanse så er det: empati, selvhevdelse, selvkontroll, ansvarlighet og samarbeid. Dette jobbes med kontinuerlig gjennom hele dagen, hele året. Vi er tilstede og ser barnet, løfter det frem, øver på å snakke om følelser, følelseregulering, føle med hverandre, bli bevisst på andre som er lei seg, utenfor og hva vi da kan gjøre.

Vi er også bevisste på at selvfølelse og selvtillit kan operere utenom den andre. Barn kan ha god selvtillit uten en god selvfølelse og motsatt. Derfor er vi bevisste hva som støtter barnet selvtillit såfremt som selvfølelse.

3.3 Digital barnehage

Det er mye digitalt i vår hverdag. Vi tar mye bilder som vi dokumenterer praksis med, og vi lar barna ta bilde selv. Vi tar med barna på prosesser som å printe ut bilder, lage film på nettbrett, lage film med bilder som settes sammen. Vi bruker tegninger som barna lager til å lage en bok ved bruk av nettbrett. Vi bruker google map til å finne kart og navigere oss frem til dit vi skal.

Ved ulike høytider, tradisjoner eller andre ting vi vil synliggjøre visuelt, bruker vi prosjektor til å visualisere ulike tema. Det kan være divali hvor vi så på høytidsmarkering og vi fikk se indisk dans og vi prøvde å danse med.

4.0 Lekens plass og betydning i barnehagen

Økt oppmerksomhet, nyere forskning og praktisk-pedagogiske erfaringer fra barnehagefeltet har vært viktige for hva vi tenker om barns lek. I dag utgjør lek et hovedområde for pedagogisk virksomhet i barnehagen – både i *lov om barnehager* av (2005/2008) og i *rammeplanen*.

Se: <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Lek er en viktig aktivitet i barnets liv, med sterk appell til barnets engasjement. Barn har ofte en naturlig trang til lek og lek er viktig for barnets trivsel. Vi på kråkebolla verdsetter leken og setter lek som et mål i seg selv. Lek gir glede, begeistring og fantasi, men også sinne og frustrasjon når ikke alt går som man kanskje har tenkt. Dette er gode erfaringer hvor barnet øver på konflikthåndtering;

hvordan hevde seg, snakke sin sak, eller stå for egne valg. Evnen til å samarbeide blir ofte utfordret i lek. Gjennom leken skaffer barnet seg erfaringer og gjør seg kjent med omgivelsene. For barnet er leken målet i seg selv.

En annen side ved lek som i de senere år er tillagt vesentlig vekt, er dens betydning for å utvikle og styrke barnets selvoppfatning og identitet. Barnet lærer om seg selv, utvikler tillitt og respekt i forhold til seg selv og hva det er i stand til å mestre av utfordringer. Denne utviklingen har spesielt gunstige vilkår i lek, fordi den skjer i en lavrisiko-situasjon: en situasjon der barnet ikke vurderes, eller føler at de kan mislykkes, fordi det bare er «på lek». Dette ser vi også med språk. Barna prøver, øver og tester språket i leken og knytter nye ord opp til handling eller kontekst. Leken er en viktig læringsarena og særlig når det kommer til språktrening. Barnet snakker om det de er opptatt av, samtidig som barnet må ta imot det andre barn sier, bearbeide informasjonen og respondere. Lek er avansert og barna skaper fantasirom. En sofa blir plutselig en hytte, eller et rom er treningssenteret. Her må barnet ha noen forkunnskaper om hva en hytte/treningssenter er. Ellers kan det bli vanskelig for barnet å følge med på leken. Variert lek krever variert språkbruk og ofte må barna forhandle i lek. De må bruke språket til å fastsette roller, innhold, og handling. Barna vil lære at språket er komplekst og at vi bruker språket ulikt i ulike situasjoner. Barna lærer også om hvordan de kan kommunisere ved kroppsspråk.

I lek er barnet engasjert og bruker hele seg med stor motivasjon. Slike vilkår er verdifullt for mestring, livsglede og læring og vi på kråkebolla gir leken stor plass.

4.1 Personalets rolle i lek

Barn får impulser og inspirasjon til leken gjennom opplevelser. Barnehagen skal inspirere til fantasi, skaperglede og livsutfoldelse. Personalet skal være tilgjengelige for barn ved å støtte, inspirere og oppmuntre barna i deres lek. Vi har et stort ansvar som stilas byggere. Vår oppgave er å skape trygge omgivelser så barna kan utfolde seg i lek. Noen ganger trenger de veiledning ut i lek, andre ganger trenger de veiledning i å opprettholde leken. Vi er tilstede på gulvet med barna samtidig som vi stadig reflekterer rundt bruk av rom og det fysiske miljøet. De voksne har et særlig ansvar for å sørge for at barn får delta i lek og på den måten får viktige samspillerfaringer med andre barn. Voksne må bidra til at humor og glede blir viktige kjennetegn ved barnas tilstedeværelse i barnehagen. Vi skal veilede, støtte, oppmuntre, utforske, utvikle leken sammen med barna og ikke minst ha det gøy sammen! Forskning viser til at barn med kompetente «lekevoksne» gjerne vil ha voksne med å leke. Når voksne er med i lek- varer leken lenger og språket er mer avansert. Ved at vi er med på leken kan vi dra leken videre hvis den stagnerer, vi kan hjelpe til ved konfliktløsning, eller gi leken noe nytt: for eksempel er det få barn i dag som vet hva et postkontor er, slik kan vi utvikle leke- repertoaret til

barna. Når vi er med i lek får vi voksne verdifull informasjon om lekemønsteret til barn; hvem tar ledelsen, hvordan spør barna om å bli med, hvordan er evnen til å samarbeide og løse konflikter og inkluderer barna hverandre. Observasjonene bruker vi til å veilede og støtte barnet. Observasjonene kan også gi oss en pekepinn på hva vi voksne burde ha fokus på i små lekegrupper i regi av en voksen. Slike smågrupper i regi av voksne kalles gjerne for formelle lærings situasjoner.

5.0 Forebygging av mobbing – arbeidet med sosial kompetanse

Dette er et tema som vi alltid jobber med uansett tema og fokusområdet. Sosiale koder kan være utfordrende selv for oss voksne, så dette er arbeid som krever kompetente, bevisste og tilstedeværende voksne. Vi trenger å vite noe om hvordan en god relasjon oppstår, hvordan veilede barna i konflikter, komme inn i lek, bli i lek, ta hensyn, tørre å ta plass. Alle barn er ulike og det gjelder å finne ut hva nettopp disse barna trenger. Noen trenger hjelp inn i lek, mens andre barn vil helst lede over andre barn og trenger å øve på å slippe andre til. Det kan være utallige situasjoner i løpet av en dag og vi vil ikke alltid kunne være tett på- kanskje fordi vi trengs i en annen lek. Men barn som har tilstedeværende voksne som veileder i utfordrende situasjoner, vil også bli bedre på å være selvstendig i konflikthåndtering. Og vi har troen på at selvstendighet og selvfølelse er viktige faktorer for å være en god venn og oppnå gode relasjoner. Vi vil være tett på slik at vi kan veilede i kontekst. Vi kan godt bruke samlingsstund på å snakke om regler og hvordan man burde være mot kompisene, men ingenting kan måle seg meg kontekstbasert veiledning.

Vi drøfter mye i personalgruppen og evaluerer praksis underveis slik at vi kan tilrettelegge for barna der de er i forhold til modning og utvikling. Det er viktig at vi går frem som gode forbilder og er bevisste vår egen rolle i form av hvordan vi snakker til barna og hvordan vi snakker med hverandre. Vi skal snakke med barna som likeverdige individer og alle skal behandles med respekt og verdighet. Alle barna på Kråkebolla skal føle at de har mennesker som bryr seg om deg og vil dem vel. For mange barn er det viktig med en venn og vår jobb er å tilrettelegge slik at vennskap kan oppstå.

Slik jobber vi med dette:

- Lekegrupper på tvers av alder og kjønn
- Arbeide i små grupper
- Ikke faste leiepartnere på tur
- Belyser ulikhet og mangfold
- Vi voksne skaper fellesreferanser til leken

- Støtter og veileder
  - Hjelper barna til å videreutvikle empati, ved å snakke om følelser, vise følelser og sette ord på hva andres handlinger kan gjøre mot oss.
  - Hjelp barna til å uttrykke egne følelser
  - Hjelp barna til å sette ord på opplevelser
  - Bøker som belyser ulike tema
  - Åpen dialog
  - Fokus på *den gode samtalen*.
  - Dramatisering, rim og regler, og musikk
- Godt foreldresamarbeid

Med det sier vi oss klar til dette innholdsrike året!!

Hilsen Kråkebolla v/ Monika